

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору БРОЈ 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРАЛИСТ ИЗЛАЗИ
СРИЈЕДОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Viesnik“ Cetinje (Montenegro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАТУЈУ ПО ПОГОДБИ

ГОВОР

Министра Финансија г. Р. Поповића, којим је у
Црногорској Нар. Скупштини 15. овог мјесеца отво-
рио начелну дебату о државном буџету за 1914. год.

Господо Народни Посланици,

Предрачуи државнога газдинства за из-
вјесно вријеме, то вам је државни буџет.
Предрачуи тај састоји се у оцјењивању и
утврђивању прихода и расхода државних.
Како тај предрачуи има одсудни утицај
на ток државних послова и на државно
развиће уопште и како се у томе понај-
прије мора чути глас Народног Представ-
ништва — излази као несумњиво, да је
рјешење буџетско једно од најозбиљни-
јих и најглавнијих питања, која пред Нар.
Представништво излазе. У дебати буџет-
ској даје се прилика Нар. Представништу
да изнесе свој суд о раду државних ор-
гана и да на тај начин утиче посредно
на државне послове, као год што се даје
прилика влади, да изнесе програм свога
рада, кога тежи у неколико да и у само-
ме буџету покаже. Истина, господо, бу-
џетом се реформе не изводе, оне се само
могу у буџету огледати, али према на-
шим приликама може се и у буџету о-
гледати донекле тенденција владина и у
овоме питању.

Може бити, да ће нам се са извјесне
стране пребацити, зашто наша тенде-
нција није била та, да на првоме мјесту
изведемо буџетску равнотежу, да уде-
смо расходе према приходима државним.
На тај приговор лако је, бар по моме
мишљењу, одговорити. Толики се застој
осјећао у државном развиту да се он
није могао покренути без једног смјелог
корака. При томе, господо, проширење
наше домовине и заузеће нових крајева,
којима је судба била да вјекovima чаме
без слободе и културе, нијесу допустили
да се у питању њиховог уређења очекује
на буџетску равнотежу. Изашли смо дакле
са дефицитом. Истина, правило је, да се од
народа не смије узимати више по што
је потребно, али се мора узети онолико,
колико је потребно. Али то правило ми
нијесмо могли задовољити: нијесмо могли
ни помишљати на то, да од народа уз-
мемо онолико, колико је потребно с об-
зиром на његово данашње економско
стање. Ми знамо врло добро како ште-
тно утиче дефицит буџетски на кредит
земље, знамо и то, да се ти дефицити
покривају новим наметима, али, као што
рекох, ми на то нијесмо ни помишљали.
Радије смо били пријећи овако отворено
дефициту него ли новим наметима или
фиктивним буџетима. Економско стање
једне земље данас није ни за кога тајна.
Залуду бисмо ми подносили један буџет
са суфицитом, то нам ништа не би по-
могло, ако тај суфицит стварно не по-
стоји. Имамо примјера доста, да су поје-
дине државе подносиле фиктивне буџете,
да су смањивале расходе а повећавале
приходе, на им ипак то није ништа по-
могло. То није подигло кредит земље,
јер заинтересовани, прије него што се
упусти у финансијске операције са доти-
чним земљом, хоће темељно да проуче
и економско стање. Радије смо дакле
изашли са дефицитом, ријешени да се
постарамо, да подигнемо економско
стање земље и да на тај начин покријемо
благовремено дефицит. Приходи од нових
монопола који ће се завести, енергично
сузбијање кријумчарења и брижљиво при-
купљање државних дажбина, надамо се,
да ће знатно утицати на повећање прихода
државних, на следствено и на смањивање
дефицита државних; да и не говоримо о
другим приходима, на које Краљ. Влада
с правом може рачунати.

Све ово, господо, претпоставља на пр-
воме мјесту родну годину и мирну поли-
тичку ситуацију. Ако нас једно од тога
двога изневјери, ми смо се у томе рачу-
ну преварили, што, уосталом, није ни-
какво чудо, јер то бива са свима зем-
љама, које су земљорадничке и сточарске
као што је наша земља.

Са благодарношћу спомињем призна-
ње финансијског одбора: да су се ресор-
ни министри трудили да развију своју
дјелатност у проширеној домовини, а
што су они отишли даље, него што им
је могао народ дати, то је узрок у пра-
вом схватању данашњег стања и у не-
опходној нужности, да се појединим по-
требама што прије у помоћ притекне.

Ја ћу се, господо, у кратко дотаћи
свих ресора по реду, указују на главније
и веће повишице и изнијећу побуде, које

су руководиле владу да то учини, а на
вама је да оцјените колико је влада
била у томе на правилном гледишту.

У Министарству Унутрашњих Дјела на-
ићи ћете на повишицу у управном одје-
љењу од округло 600.000 перп., у по-
штанско-телеграфском одјељењу 350.000,
у санитетском одјељењу 95.000 и у при-
вредном одјељењу 195.000. Повишица у
Управном Одјељењу долази већим дије-
лом на установу жандармеријског кора
у новим крајевима. Неки дио долази на
установу и других надлештава и повећање
персонала, а неки дио долази и на стару
територију, од кога највећи дио пада на
повећање жандармских плата у старим
крајевима.

Нема сумње, господо, да свима вама
на срцу лежи, да се првенствено помогне
новим крајевима; да ти наши нови су-
грађани осјете благодати новог стања.
У томе правцу, господо, а у сврху очу-
вања јавне безбједности тамо, као нај-
хитнија потреба појавила се је установа
жандармеријског кора, који би, крстарећи
дању и ноћу, сузбијао злочине поједи-
них лопуза и невалхалих људи, којих
тамо има доста. Да овај издатак није на
ову сврху учињен, он би се, према објаш-
њењу г. Министра Војнога као надлежно-
га, морао учинити на војску, јер би се за
толико посада наша морала у тим кра-
јевима повећати. Овакву установу, госпо-
до, ми мислимо убрзо да заведемо и у
старим крајевима Црне Горе, јер се и
овоме почиње осјећати потреба од тога.
То сада нијесмо могли извести и због
тога смо предложили неке незнатне по-
вишице данашњим жандармима; јер при-
знајете, господо, да су њихове награде
врло мизерне, а служба, коју они врше,
и деликатна је и пуна одговорности.

Повишица у поштанско-телеграфском
одјељењу последица је умножења уста-
нова ове службе и расхода материјалних,
који су с тим скопчани.

Повишица у санитетском одјељењу до-
лази од увећања броја љекара и од нове
позорије за сузбијање заразних бо-
лести.

Повишица у привредном одјељењу до-
лази такође услед повећања броја струч-
ног особља и услед повећања плата по-
дизање народне привреде.

Вама је, господо, свима врло добро
познато од колике су важности ове уста-
нове и од коликог су значаја расходи,
који се на то чине. Ја сам увјерен да ни
један од вас неће бити против ових по-
вишица, а у осталом детаљнија објашње-
ња даће и у овом ресору као и у дру-
гим ресорима надлежна г. г. министри,
ако то Народно Представништво буде
захтијевало.

У Министарству Иностранних Дјела по-
вишица је учињена за 128.000 перп. ис-
кључиво на партију заступништва Црне
Горе на страни. То, је господо, природна
последница проширења наше домовине,
различитости и озбиљности њених одно-
шаја са сусједним државама.

У Министарству Правде повишица је
за 180.000 перп. и у Министарству Про-
свјете за 466.000 перп.

Ове повишице долазе услед већег
броја судова, услед већег броја нижих
и средњих школа и услед повећања пар-
тије на државна благодјејања у сврху по-
стигнућа, што скорије, спремних и струч-
них људи, у којима се осјећа јака потреба.

Буџет Министарства Војнога први пут
сада се појављује, са срећом, у државном
буџету. Он, је господо, према нашим при-
ликама и одвише велик, а према замаш-
ности и улози те установе и одвише мали.

Црногорски је војник по цијену своје
драгоцене крви дао слободу новим кра-
јевима, дао је слободу нашим новим
суграђанима, а сад треба и војник и др-
жава да по цијену материјалних жртава
очувају ту слободу.

Несрећеност на нашој граници према
Арбанији приморавала Краљевску Владу, да
тамо стално одржава јаку војничку посаду.

Колико то све кошта знаће Народно
Представништво. Мени је само дужност
нагласити овдје, да се те посаде одржа-
вају помоћу регрута, који се у исто ври-
еме обучавају и војничкој вјештини. Ово
је, господо, и прва етапа за извођење
нашега задатка у остварењу сталнога
кадра. Један официр братске нам Србије
у патриотском заносу узвикнуо је: „Да
ми је црногорске витезове провести кроз
касарну, заратио бих с њима са цијелим
свијетом“. Ми ћемо, ако Бог да, надамо
се ускоро то постићи и још у овој го-

дини извешћемо установу сталнога кадра,
ријешивемо официрско питање, а тиме
ћемо добити још јачу гаранцију у нашем
војнику за остварење наших националних
права.

Повећање у Министарству Финансија
и Грађевина долази услед нове партије
на преустројство целокупне финансијске
управе; услед повећања установа и броја
финансијских чиновника у новим крај-
евима, услед повећања партије за купо-
вицу монополираних артикала; услед уно-
шења расхода Хипотекарне Банке, који
до сада у буџет нијесу улазили, и напо-
слетку услед набавке алата, стручног
особља и грађње пута Никшић—Шавник
у Одјељењу за Грађевине и Саобраћај.

За целокупно преустројство финан-
сиске управе намјеран сам набавити што
прије, и већ смо предузели потребне ко-
раке, стручне људе, јер наш порески и
царински систем потпуно је стар и слаб.
Премјер земљишта, класифицирање ње-
гово у сврху правилног разреза порезе,
отпочеће још у овој години. И за то морамо
да набавимо стручњаке са стране, пошто
су наши стручњаци окупирани премјером
земљишта у новим крајевима ради на-
сељавања онамо сиротних фамилија из
старе територије.

Финансиску стражу морамо, господо,
неизоставно преустројити, јер, као што
сви знате, кријумчарење је дошло већ
до безочности.

Морамо повећати капитал Хипотекарне
Банке и у ту сврху преустројити је.

Морамо отпочети радове и на првоме
мјесту израду колских путева. Све то
бићемо у стању постићи из зајма који
су нам Велике Силе дале.

На реду је сада, господо, да кажем
коју и о државним приходима. У овоме
питању, господо, користим се објашње-
њима, која сам вам подносио уз приједлог
буџетски и мислим, да могу бити кратак.

Приходи државни, господо, признајем,
приближили су унесени; унесени су на
основ, оно мало података стурних и не-
потпуних, које смо могли прибавити. Пот-
пуније податке прибавити нијесмо могли,
јер као што знате нередовно стање у
државним крајевима, ратом је скоро све до
израде буџета, било прије нагласих, и
сада то понављам, да све зависи од ре-
дне одине од наше политичке ситуације
и од уопште стања капитала.

Ово задње, ако Бог да, остварићемо, а
оно прво није у нашој руци. Наше је, и
то вам обећавамо, да ћемо свесрдно уло-
жити труд да нас предрачуи не превари,
а ако нас превари, рекох, није наша кри-
вица. И у објашњењу, које вам поднијех
уз буџет, и сада не тврдим упорно, да
ће приходи изнијети баш предвиђене
суме по буџету. Могуће је, да ће неке
од њих подбацити, а могуће је, да ће
неке пребацити, рекох вам, да све то за-
виси од околности, које мало час наве-
дох. Упорно могу тврдити само то, да
све примједбе на те приходе биле би без
сигурних података и произвољне и, према
томе, не би ни оне гарантовале никакву
стварност.

Код појединих сума, када се пријеђе
на специјални претрес, даћу потребна
објашњења у колико ми то буде могуће,
а сада ћу да се дотакнем једнога важнога
питања, које ће, без сумње, и све вас
интересовати. То је питање: зашто смо
задржали порески систем у новим крај-
евима т. зв. десетак.

Два су нам начина била на расположе-
њу. То су: десетак и т. зв. сразмјерни
— репаритициони систем, који се састоји
у томе, да се претходно одреди сума при-
хода, која се мора утјерати у новим кра-
јевима и да се та сума послједе распо-
реди на домаћине. Ми смо изабрали онај
први систем из простог разлога, што
смо се бојали, да овај други нећемо моћи
извести; бојали смо се незадовољства и
жалба, што би теже пало онамошњим
нашим суграђанима него ли да задржимо
још за неко вријеме систем десетка, коме
су они већ привикли и који је тамо
уживљен вјекovima.

Братска Србија усвојила је овај други
систем, сразмјерни систем. Може бити да
ће когод помислити да смо га и ми мо-
гли усвојити, али таквој господи ја кре-
ћем пажњу на првоме мјесту на неструч-
ност и невјештину наших органа, преко
којих бисмо морали то изводити. Да је
то било могуће усвојити, влада би то
прва усвојила, јер, вјерујте, репаритициони
систем много је кориснији по државне
приходе а тежи по народ.

Сада ми допустите, господо, да вам
дам нека објашњења поводом примједба
финансијског одбора, коме Краљ. Влада
свакако дугује признање за савјестан и
брижљив рад.

У питању преустројства финансијске
управе, у питању реорганизације наше
војске, у питању уређења официрског
стања и у онште уређења чиновништва,
у питању преустројства Главне Државне
Контроле, на једноме смо гледишту и фи-
нансијски одбор и Скупштина и Влада.
Остварењу тих жеља приступиће се
неодложно и свесрдно. У ту сврху су
већ предложени потребни кредити и у
овоме предлогу буџетском, и у ту сврху,
као што знате, донијети су већ и неки
закони.

Као прву примједбу, коју финансијски
одбор ставља министру финансија и гра-
ђевина, истичем ону, да се министар није
придржавао наређења чл. 9. става 1. зак.
о држ. буџету. Члан 9. став 1. гласи:

„При склапању приједлога држ. буџета
приходи за једну буџетску годину пред-
виђаће се по правилу према просјечном
износу посебних прихода државних за
пошљедње три закључене буџетске го-
дине.“

Као што видите, господо, овдје може
бити говора само о приходима у старим
границама Црне Горе, гдје можемо имати
тај преглед за пошљедње три године.
Тога сам се и ја придржавао. За нове
крајеве та примједба не може постојати,
јер смо ми у тим новим крајевима зава-
дали крајем 1912. године, и сву 1913. г.
провели у тразавицама и незгодама. Није,
дакле, било могуће прибавити тачне по-
датке, још мање пак било је могуће учи-
нити употребе из прошлих година. Мо-
гуће је, да се финансијски одбор руково-
дио у овоме питању једном примједбом
о којој ћу говорити доцније, наиме држећи
да сам ја морао раздвојити приходе и
расходе за нове и старе крајеве, али ја
ћу покушати да докажем, да и ту није био
на правилном гледишту. Свакако пошто
сам се већ ријешено да изведем једностав-
ност буџетску, ја сам био у апсолутној
немогућности да се дословце придржа-
вам чл. 9. закона о државном буџету.

Даље, финансијски одбор каже: „По-
даци, на основу којих је чињено одсту-
пање од ових правила, нијесу довољни
да оправдају онакав поступак, нарочито
кад се узме у обзир економско стање
земље у којем се она налази послје те-
шких ратова“. Из досадашњег видјели
сте, да се ово може односити само на
старе крајеве, а у тим цифрама, господо,
није било одступања, а и гдје га је било,
било га је на боље. Ту сам мање пред-
видио — истина мањак је незнатан — а
предвидио сам га с обзиром на пошљед-
ње ратовање.

Ово је, господо, у колико се тиче не-
посредних пореза.

Што се, пак, тиче царине, ту ми је част
скренути пажњу Народнога Представни-
штва на саобраћај и на сразмјеру тога
саобраћаја која ће бити много већа од
сразмјере повећања државне територије.
Хоћу да кажем, да приход царински биће
већи код обије територије састављене у
једну цијелину, него ли кад би обије те-
риторије снапа за себе састављале засебну
цијелину, јер то знатно утиче на саобра-
ћај, а саобраћај је опет тај, који утиче
на царинске приходе.

Другу примједбу учинио је финансијски
одбор у томе: да нема ослоња у закону
о државном буџету ни пошљедњи став
члана 3. пројекта годишњег финансијског
закона, по којем се предлаже, да мини-
стар војни може чинити вирмане у ма-
теријалним расходима из партије у пар-
тију. Напротив, господо, ово што ми
тражимо има ослоња у закону.

Финансиски Закон још је за сада само
пројект законски, и ја овим пројектом
тражим одобрење скупштинско, да мини-
стар војни може чинити вирмане у пар-
тијама, али само у материјалним расхо-
дима.

То ми право даје члан 33. закона о др-
жавном буџету у ставу другом, који каже:
„Без одобрења Народнога Представни-
штва уштеде једне буџетске партије или
једне године не могу се употребити на
подмирење потреба предвиђених у дру-
гој којој буџетској партији или другој
буџетској години“. Значи, господо, да
сам ја био на потпуно законитом ста-
новишту кад сам тражио ваше одо-
брење, као што ћете и ви бити на пот-
пуно законитом становишту ако ми то

одобрење date. Настаје сада питање, да ли је тражење тог одобрења оправдано. Ја сам увјерен, ако докажем његову оправданост и потребу, да ми га Народно Представништво неће ускратити.

Ви знате, господо, да је буџет Министарства Војног нов, да се он сачињавао тако рећи на брзу руку и на слабим или скоро никаквим подацима. Што је најглавније он се већим својим дијелом изводи у новим крајевима, гдје ми нијесмо били у стању ни да проучимо све прилике, које на њега утичу. Не би било, према овом, ништа неразумљиво ако се у једном таквом буџету нијесу све потребе тачно предвидјеле. Настаје сада питање, да ли не би било штетно онемогућити министру, да уштедама из једне партије, које се могу без икакве штете учинити, покрије расходе на другој партији, који се без штете не могу одложити.

Да будем јаснији, ја ћу вам навести и примјере.

Партија 150. буџета министарства војног предвиђа за набавку љуске хране 1.097.160 перп., партија 151. предвиђа за набавку сточне хране 206.823 перп., партија 152. предвиђа на одјељне потребе 813.177 перп. Ево, којим се рачуном дошло до ових сума. У партији 150. одредио се број људства, узета је у обзир цијена месу, хљебу, нашти, оризу и другим јестивим стварима па је све то обрачунато и изашла је сума од 1.097.160 перп. По томе обрачуна рецимо рачунало се, да ће један кгр. меса коштати 80 пара; међутим ушљед разних прилика цијена се месу подигла на 1 перпер и одмах се појављује неправилан рачун, појављује се појачање ове партије. У партији 151. дошло се до ове суме рачунајући број грла, сијено, зоб, простируку и т. д. У партији 152. дошло се до ове суме такође с обзиром на број људства и на коштање појединих дијелова одјеће. При свему томе узете су у обзир може бити данашње цијене; али ако наступи неродна година, ако наступи болест у стоци, ако ма шта друго буде, тај рачун може да превари, може да се покаже мали, као што може да се покаже и превелики у једној од ових партија. Узмемо партију за набавку сточне хране. Ту се предвиђа, рецимо, да ће се издржавати 300 коња артиљеријских, да ће сваки кгр. зоба коштати 15—20 пара, међутим, потреба се је могла задовољити и са 250 коња, а зоб није коштао толико него само по 10 пара. Овдје се дакле може постићи уштеда и шта би сметало, да се уштеда, која се постигне у овој партији, употреби за подмирење онога сувишка, који се појави у првој партији ушљед тога, што месо не кошта 80 пара, као што је предвиђено, него један перпер?

Може бити, господо, да се финансијски одбор у овоме руководио том околности, да министар војни има могућност да тражи накнадне кредите. Али зашто бисмо ми стварали један изливша посао и Влади и Скупштини, кад је овај начин законит, правилан и јаче гарантиран. Јер немојте губити из вида, да су вирмани допуштени само у материјалним расходима и по претходном одобрењу Министарског Савјета.

Трећа примједба јавља се као примједба, на коју ми је најтеже одговорити, примједба коју ја тешко осјећам.

То је примједба односно монопола дувана. Сви су монополи непопуларни, али је наш монопол дувана, признајем, најнепопуларнији. Изјављујем, господо, и то, да није сва кривица до самог друштва, у чијим је рукама тај монопол. Кривица је и до нас самих, и баш је наша кривица у овоме питању, које је изазвало финансијски одбор, да ми ту примједбу стави. Наиме, господо, ја сам неколико пута ургирао друштво, да ми поднесе буџет за 1914. годину, али се оно увијек изговарало, да га не може поднијети ушљед силнога контрабанда, ушљед никакве прође дувана. Нећу, господо, да истичем и друге незгоде и друге недостатке са стране друштва, којих, може бити, има доста. Изјавићу само то да смо ми већ отпочели преговоре са овим друштвом да откупимо монопол дувана. С овим одговором, с овом изјавом молим господу, да буду задовољни, да вјерују у нашу ријешеност да ћемо то ништа, надамо се, добро извести, и да пређу преко овога питања без жучних дебата, јер се бојим, да жучне дебате ништа неће допринијети, а могле би ометати и почетак наших преговора, који су на добром путу.

Четврта и пошљедња примједба је финансијског одбора у томе што су предложени приходи и расходи новоослобођених области заједно са приходима и расходима старе Црне Горе, те је сад тешко знати, шта и колико ми морамо трошити на нове крајеве и колико ћемо отуда имати прихода.

Признаје финансијски одбор, да је једноставност у буџету принцип модернога буџетирања, као што ћу и ја признавати, да се од тога принципа може, али не мора, одступити. Није, дакле, никаква грешка, што сам ја извео једноставност

буџета, као што не би била грешка да сам усвојио подвојеност буџета. Настаје сада питање, да ли је било потребно усвојити овај други начин, да ли је било потребно извести подвојеност буџетску. Подвојеност буџетска обично се чини за поједине врсте прихода или расхода државних, као за зајмове и т. д., а чини се ондје гдје то потреба изискује, гдје су буџети од стотине милиона и милијарди, те нијесу сами по себи тако лако прегледни. Међутим, господо, наш буџет је лако прегледан и ви ћете на први поглед лако моћи раздвојити суме, које би отпале на нове крајеве од оних сума које би остале за старе крајеве у приходима и расходима.

Напошљетку, господо, ја нијесам могао ни извести тачно ту подвојеност буџета, а сво зашто? Сва наша трговина или бар њен већи дио за нове крајеве прећи ће преко царинарница у Подгорици и у Никшићу, и тамо ће се појавити као приход њихов, као, дакле, приход старих крајева. Међутим у самој ствари, то су приходи из нових крајева. Сад приближно подијелити те приходе, и унапријед било би немогуће. То се тек може учинити на крају године према статистичким подацима.

Узмемо други примјер. — Наши су официри већим дијелом на специјалној служби у новим крајевима. Плате тих официра пале би на терет нових крајева. Међутим то би било неправилно, јер ти официри да су остали у старим крајевима уживали би такође плату, истина не у толиком износу али би је ипак уживали.

Дакле, значи, било би потребно силно рачунање, које ја сматрам као апсолутно изливша, па да се дође до једне чистине. Понављам то би био један изливша рад, и од тога рада ја сам одустао, јер сам био увјерен да се ниједан од народних посланика неће изгубити у великим цифрама нашег буџета.

На завршетку, господо, допустите да се дотакнем и двије новине у финансијском закону. Прва је она из члана 6. којим се овлашћује Министар Финансија, да може, у колико притицање државних прихода не допушта исплату издатака готовим новцем, издати благијачке записе, који носе интерес на подложу државних прихода. Износ ових записа одређен је до 500.000, а интерес је 6%. Потребу ове новине сви ћете одмах схватити, ако имадосте на уму тешку комуникацију између старих и нових крајева, и према томе тешко и неблаговремено сабирање државних прихода. Међутим, господо, појављују се такви државни издаци, да они на трпе одлагања, да не могу чекати док државни приходи уђу у државну касу. У таквим случајевима одлашћем је министар Финансија, да може издати ове бонове интересом 6%. Рок трајања њихове исплате постављен је 31. децембар 1914. године, а подлога ће њихова баш бити сами приходи државни, који још нијесу стигли и у мјесто којих се они издају. Ово је, рећи ћете, господо, једна врста принуднога зајма. Тако и јесте. Збоља је ово једна врста принуднога зајма код оних личности, које имају обрачуна са државном касом. Али овај принудни зајам неће никоме тешко пасти, једно зато што ће они ове бонове моћи есконтovati у земљи, а евентуално и изван земље, а друго што ће им ови бонови носити интереса 6%.

Финансијски одбор схватио је значај ове новине и одобрио ју.

Другу новину, коју ћете наћи у члану 11., одбацио је. Финансијски одбор је за то имао без сумње својих разлога, и он ће их изнијети. Ја ћу овдје изнијети само оне разлоге, који су руководили владу да ову новину предложи. Тиче се, господо, повишица дневнице и подвозних трешкова чиновницима и другим личностима које иду у специјална изасланства по земљи. Ви знате, господо, да постоји једна наредба Државног Савјета још из предуставнога доба односно дијурна и подвозних трешкова. Та наредба предвиђа, као дијурну, износ плате дотичног чиновника, а подвозне трошкове признаје, гдје постоје редовна превозна средства: жељезнице, пароброди, аутомобили и дилижанце, онолико колико се де факто плаћа, иначе признаје 4 перпера дневно за коња. Од тога доба, господо, до сада тако су се прилике измијениле, толика је скупоћа животних намирница, да апсолутно ни један чиновник, па ма и са већом платом, не може без личне штете ићи у та изасланства. Превозна средства су баснословно скочила. Док се прије могао наћи један коњ за јахање за 4 перпера дневно, сад се мора платити 15 перпера. Све то, господо, има за пошљедицу ово двоје: или дотични чиновник, онај посао, ради кога је пошао, свршава на брзу руку, само да што мање остане и да што мање плати из свога сопственога џепа, дакле на штету државног посла; или да чиновник прави фалс рачуне, дакле на штету морала и угледа чиновника! Да се то не би дешавало, да би се омогућило неко правилно и законито средство у постигнућу неке

цјелисходности у овоме питању, ми смо предложили члан 11., који је обухватио сразмјеру повишица у сразмјери плата чиновника, а у исто вријеме признати су им фактички издаци на име подвозних трошкова.

Финансијски одбор је то одбацио. Може бити да је имао јачих разлога за то, и кад их чујемо ми ћемо их моћи оцијенити.

Завршујем свој говор и молим вас да предлогу буџетском поклоните доволну пажњу, да га што хитније ријешите, и честитам вам, што је вама првима пало у дио, да изгласате први буџет проширене домовине, за које проширење одајмо хвалу Богу, признање Краљу Господару и Народу Црногорском и сјетимо се с пијететом сјени палих витезова! Слава им!

(Цијела се Скупштина одазвала усклицима: Слава им!)

Политика Румуније

„Дели Телеграф“ од 10. окт. м. саопштава овај интервју, који је његов дописник у Букурешту имао са г. *Николом Филијеском*, бившим министром и једним од најугледнијих првака конзервативне партије. Односно становишта Румуније, г. Филијеско је рекао: „Наша политика циља одржању мира на основи букурешког уговора. Ми смо вољни да чинимо све што можемо како би одржање тог мира учинили што сносљивијим по оне, који имају да поштују његове последице. Ми немамо разлога да се кавјимо са Бугарском, и ми се надамо да ће наши односи према бугарском народу продужити да се побољшају.

Ми желимо да чувамо и да јачамо везе пријатељства, које уједињују заинтересоване народе, и да помажемо при одржавању реда на Балкану, наравно, *обухватајући ту Грчку и Србију ми неможемо бити равнодушни према свему, што би ишло на штету те двије земље. Ако би се чинили покушаји да се стави створено букурешким миром измијени, наша је дужност да притекнемо у помоћ нашим пријатељима Грцима и Србима.*

Али не желимо да се мијешамо у ствари нове арбанашке државе, која је — бар до сада — позната само као чињеница немירה. Покушаји чињени са стране да би нас привољили да промијенимо правац нашег држања под претекстом наше заинтересованости за македонске Румуне — нијесу успјели. Ми смо имали прилике да за вријеме трајања букурешке конференције изразимо наше жеље и прибавимо им поштовање, и ми смо се користили њим приликом да обезбједимо боље поглед за македонским Румунима у Србији и Грчкој. Ми сматрамо за нашу част дужност да упозоримо македонске Румуне да ошобо нас не треба да очекују никакву даљу потпору.

Свака даља пресија, која би се против нас употребљивала да би нас привољили да напустимо правац, који смо ми сами изабрали, била би изливша. Нико нас не може привољити да заборавимо мету којој, у главном, наша политика тежи. Један мали број необавјештених људи (поводом скорашње демонстрације у Букурешту против некоља извршеног над неколицином Румуна у Коричи од стране Елирота) мисле да могу упливсати на наше држање демонстрирајући симпатије за македонске и арбанашке Румуне; али ми се не дамо нагнати да узмемо један правац држања, којим ми нећемо да идемо. У колико се Румуније тиче, Арбанија је нико и ништа; ја имам исто толико симпатија за Арбанасе, као и за Патагонце“.

Јуначка погибија Павла Вучинића

српског првака у Скадру

(Нарочити извјештај „Вјеснику“.)

Овај српски витез, јунак и ватрени родољуб погибе од зликовачке руке. Он је мучки убијен, али се смртносно рањен осветио и тешко је ранио брата свога мучког убице.

Павлово убиство јесте политичка жртва припремљена од арбанашке организације клуба „Скендер-бег“. Ова политичка организација којој је члан и шеф овдашње арбанашке полиције, ставила је себи у дужност да на овај начин смиче виђене Србе и овдашњи српски православи народ обезглави. Први на реду, као најглавнији и најистакнутији, био је омиљени и енергични Павле. Њему је оваква пресуда одавана била изречена, али ју је било тешко извршити. Тврдо је било томе нашем јунаку и у очи погледати а камо ли на меџдан отворено и јуначки стати. Сви су они знали, да је Павле „бардањолски јунак“, јунак ондје славних крвавих јуриша у којима је први пут био озбиљно од пушке а други пут од топа рањен. Знали су они да ће се Павле замијенити, па су гледали да га се отресу без своје несреће.

Првог дана по изласку црногорске војске из Скадра, Павле је био оклеветан

као бунтовник, те је усљед тога био спроведен на енглеску ратну лађу „Кинг Едвард VII“. Послије мјесец и по Павле је као невин ослобођен.

За Павла је скадарски ваздух био загушљив; скадарски католици бранили су нам да се Србима зовемо и свуда су нас изазивали псујући Србију и Црну Гору, краља црногорског и србијанског; правили су демонстрације пред Павловом кућом и радњом, и хтели су више пута да учине напад, али су војском спречавани.

Први зликовачки покушај за напад

На Велики Петак Павле је ишао најживљим сокаком „Rue Internationale“. Кад је био код агенције „Пула“, на њ је наспруо Пјетар Нуш Пали, барјактар зликовачког друштва „Скендер-бег“. Пошто му се Павле отргао, овај га ословио: „Још си ту? вала, ако одавде не поћеш, убићу те!“ За истим Пјетром у непосредној близини налазио се његов брат Коља, полицијски наредник, са још неколико полицајаца. Павле, не имајући код себе оружје, одмах се склонио у агенцију „Пула“.

Првкупљање клуба „Скендер-бег“ и провокације у кафани „Америка“

На први дан Ускрса Павле се око 8 часова у вече налазио у кафани „Америка“ (иста кафана је Павлова својина, саставни дио његове куће гдје станује). Стража, која је пратила Павлово кретање, одмах је саопштила клубу „Скендер-бег“ гдје се Павле налази. Пјетар Нуш Пала са својим братом наредником полиције дојури уз пратњу масе.

Овај изненадни долазак зликоваца, који бијаху за злочини припремљени, узбуни Павлово браћу: Митра и Јована, који су се налазили у сусједној кафани. Митар схватајући опасност њиховог положаја као не наоружаних, рече Јовану: Ти стој овдје, а ја одох да Павла извучем. Павле, пак, будући припреман за сваки напад, знајући да је Митро без оружја, а чујући узвике: „доље Црна Гора“ „доље црногорска капина“ одбије Митров позив, говорећи: „Ти иди! а ја ћу се мучити ако моћем да избјегнем сукоб, као што га ево избјегавам; бјежати од страха нећу нити трим да ме ко прати; иди! ја ћу сам доћи.“

Митро, познајући одлучност свога брата а знајући да ненаоружан не може помоћи брату, позове полицију, али пошто иста откаже помоћ, потрчи кући да се наоружа. Руља видећи његову намеру покуша спријечити му пут. Срећа његова што га већина није познавала, јер је одавно пресељен у Црну Гору, а иначе и он би заглавио. Митро бојећи се да неће продријети кроз руљу, повиче: „у консулат, у консулат“ надајући се да ће то чути његов брат Јован и јавити у консулат. Док је Митро био код Павла, Јован наиђе на свог рођака Петра Николића и саопшти му опасност ситуације. Петар појури у консулат а Јован одмах чујући Митров глас појури напријед к брату и ако није имао оружје. Руља познајући Јована полети на њега и помоћу полиције тако га истуче, да би на мјесту остао мртв, да се није истргао и склонио у српску кафану „Бергић и Андрић“ одмах затворио врата. Кад је полиција покушавала да сломи врата, Јован је утекао преко зидова у Беровића гдје је од болова пао у несвјестину а Митар у мраку незнајући што се догађа с Јованом отрчи у конзулат праћен од неколико полицајаца.

Павлова јуначка смрт.

Чим је Митар стигао у авлију консулатску завикао је: „г. Љумовићу, кумим Вас Богом, трчите, убиће нам Павла!“ и одмах појури награт. На глас Митров г. ком. Љумовић муњевитом брзином трчао је заједно са Петром Никезићем и кавазом да би спријечио тај зликовачки покушај. У времену кад се ово збивало и кад су полицаји Јована тукли и кад су покушавали да разбију врата, мајка Јованова је викала: „Је ли ће икога; уби нас полиција?“ На ларму нападача цио је народ појурио из каване „Америке“. Кад је Павле изашао одмах је нападнут: Поред руље која га околи, пред њим се испрси Пјетар Нуш Пали а за њим дојури његов брат Коља наредник полицијски. Павле је одмах извадио револвер, бојећи се да без замене не погине. У истом тренутку кад га је Коља полицијски наредник мучки с плећи пробадао, Павле испали хитац и његовог брата барјактара клуба „Скендер-бег“ тешко у главу рани, који одмах падне, а Павле видећи се освешћеним осмјехне се и савлада смртносносно раном падајући још три пут опали. Узалудна је била трка за помоћ из консулата, јер га зликовачка рука за само један минут уграби. Мати његова која је ту била бијаше над њим кад његов брат Митар трком стиже гдје га такође трком тренутно и г. ком. Љумовић сам без каваза дође. Али, на жалост, сви покушаји његови и похвално и јуначко држање г. ком. Љумовића кроз ону фанатизовану руљу и арбанашке по-

лицаје ошале узалудни, јер за један минут прије мучки нам Павла убише.

Пуцањ пушке застао је г. ком. Љумовића у трку око 40 метара далеко од пок. Павла. Без обзира на опасност у коју г. ком. Љумовић срља, он свог каваза одмах шиље у руски консулат да јави а сам лично трком одјурн напријед кроз ону фанатизирану масу уздижући се у свој револвер са ког цијелим путем руку не скидаше. У оном мраку окружен фанатизираним руљом, омрзнут због његовог похвалног и енергичног држања и заступања интереса овдашњег српског народа, могао је бити врло лако убијен или прободеи. Он је наредио те су Павла у болницу однијели и мајку је Павлову спасао од једног аустријског војника, који ју је растрзавао у намјери да је јадну у затвор води. Одатле је г. ком. Љумовић отрчао код руског конзула и код гувернера. Са руским конзулом вратио се у конзулат црногорски, гдје је нашао браћу Павлову, Јована и Крста, који су се ту били склонили од арбанашке полиције која их је вијала и која је већ била у тамницу затворила њиховог брата Митра. На најенергичније заузимање г. ком. Љумовића има се захвалити што су Павлова браћа могли последњи пут се за навјек са својим мртвим братом Павлом тужним срцем раставити. Јер убицама мало бијаше што Павла мучки убише, него хоћаху бездушно спријечити да последњи пут свог брата на мртвачком одру загрле.

Ислеђење.

Кад је већим бројем сведока мухамеданаца Скадрани и католика Аустријанаца утврђено, да је руља католика Скадрана напала на Павла и да га је мучки штиљетом пробо Кол Нуш Пали, наредник скадарске арбанашке полиције, шеф полиције, један странац омогућио је бјегство убице и његовог брата, којег је Павле у одбрани живота, нападајући јуначки, тешко у главу ранио. Истрагу води часни француски официр г. канег. Бланк, али какова вајда од тога кад је шеф полиције испод сваке критике, те му отежава и кочи истрагу, кријући разбојнике и њихове саучеснике. Још жалосније је кад се зна да је рањени Петар Нуш Пали, први дрски нападач, сакривен у кући брата католичког бискупа, па га ипак шеф полиције не хвата да га суду преда. У осталом то је сасвим разумљиво кад се зна да је полиција убиство извршила.

Опасно стање за 24 сата.

Услед узрујаности међу Србима и Мухамеданцима Скадранима поводом убиства Павловог, проглашено је опасно стање, које је трајало 24 сата а које се макло због протеста аустријског и талијанског конзула. Чим је гувернер дигао опасно стање поставио је јаку стражу око куће Вучинића, која је и дану и ноћу браћу Павлову чувала и по Скадру пратила. А шеф полиције је Вучинићима понудио своју полицијску стражу код куће и пратњу кроз варош, али су Павлова браћа одбили његову понуду, говорећи му: „Хвала, није нам потребито да нас чува она иста полиција која нам је брата убила и нас истукла; у осталом ми се налазимо под стражом поштенних француских војника.“

Овакова несигурност као и строга заштита да Павлова браћа смију носити оружје, њих је приморала, да шести дан послје Павлове погибије у овим несрећним и несрећеним приликама напусте Скадар и своју добру и богату имовину и радњу.

Зашто је Павле убијен?

Павле је убијен зато што скадарским католицима бијаше несавладива препона, кам станац о коме се ломљаху њихове неоправдане жеље да арбанизирају Србе у Скадру и околини његовој. Павле је убијен зато што они рачунају да ће са Павловом смрћу убити сваку искру Србовања у Скадру и његовој околини. И доиста са трагичном смрћу Павловом настало је великог и неуморног борца за народна права. Пок. Павле је од ране младости био само добар Србин и велики родољуб. Млад и симпатичан, витак и као бор висок, добар и поштен, свакоме честитом Србину био је у срцу урезан. То је био човек издашне руке; могао је свакога па и поштене католике. Знали су они да је смрт пок. Павла велики губитак за наш српски прав. народ у Скадру и његовој околини, јер је он био његов дични вођа, који је неуморно радио и за Српство драговољно све тегобе сносио. Павле је за вријеме турског царовања био исто вазда велики родољуб и несаломљиви Србин. Његов српски дух ништа не могаше саломити, него увијек витешки све невоље, патње и муке он је радио са својом браћом сносно уз помоћ своје храбре мајке и честите Српкиње Марице, која своје синове храбраше да устрају у борби за народна права. Колико ли је пострадао и пропатио за Српство ова честита кућа

Вучинића, колико ли су пута по тамниш бацали Павла и његову браћу и најзад испред прошлог осветничког рата Павле је са мајком, сестром и једним slugом у прогонство одведен у Драч и Тирану а кућа и богата трговина му је опљачкана! Из ропства су Павла Србијанци ослободили. Павле је са Црногорцима побједоносно у Скадар улегао неописано весео и ако је нашао разграбљено све своје покретно имање. Он се није ставио на прикупљање остатака своје разгражене и разнесене имовине, да је наплаћује и узима од овог или оног, јер је био у души богат и велик, нити се пак ставио на рад да се што користи или поможе када је могао него се ставио на расположење црногорским војничким властима те је дан и ноћ за то кратко вријеме радио, осјећајући се срећан и награђен што за Српство ради.

Храбри браниоц Скадра Есад-паша је приликом предаје Скадра пред највишим црногорским војницима главарима Павлу рекао: „Здраво добри и најбољи Скадранине!“ а гуверниер је пак приликом Павлове погибије рекао, да је Павле убијен, што су католици рачунали да је онасан по њихову политику. Ето какав је био пок. Павле и како је погинуо.

Скадранин.

Мађари хвале Русију

„Magyarország“ има чланак под насловом „Сјетимо се Вилагоша“, у коме писац (бивши народни посланик Варнава Бужа) вели: Нама је Беч донио на врат Русе, а сада дрхће од помисли на руско-мађарско зближење и у страху своме подсећа нас на Вилагош, који нам је баш тај исти Беч припремио. Зар ми можемо мислити на Вилагош, а да се одмах не сјетимо и Арада. Шта јаче вапије до неба: да ли оне мушке сузе, проливена крв Баћанијева? Кад наши народни посланици хоће да иду у Петроград, онда ваља нагласити, да нијесу они први, који хоће тим путем. Беч је тај пут прокрчио прије 65 година, кад је молио руског цара за помоћ. И сада ми требамо да се љутимо на Русе, зато што су дошли овамо, а да обожавамо оне, који су их овамо позвали и довели? Паскијевић је био војник, а Хајнау целат. Паскијевић је чопјечко поступао са заробљеним генералима, а Хајнау их је бацно у окове. Паскијевић је молио милост за арадске мученике, а Хајнау је на ту молбу одговорио подизањем вјешала. Историјска је истина, да је Рус био много човечкији бољи према нама, него Аустријанац. Оно што се данас збива у Угарској, нас не подсећа на Вилагош и на Паскијевића, него на Арад и на Хајнау а.

Дневник

Краљичин рођендан. Поводом рођендана Њеног Величанства Краљице Милене данас је у манастирској цркви било свечано благодарење, на којем присуствоваху Његово Величанство Краљ, Његово Краљ. Височанство Књаз Петар, Дипломатски Кор, Краљевска Влада, великодостојници војног и грађанског реда, чиновништво и многобројан народ оба пола. По благодарењу испашен је са „Табе“ 21 топовски метак. Пошто се Њено Величанство налази на Ријечи, по благодарењу није било свечаног примања у Двору, већ је вршено уписивање у књигу.

Ђурђев-дан. Сјутра, поводом крсног имена узвишеног Владалачког Дома, биће у манастирској цркви свечана служба Божија.

Имен-дан Царице Руске. Поводом имендана Њеног Величанства Царице Руске Александре Феодоровне сјутра ће у 11 часова прије подне у дворској капели бити служено свечано благодарење.

Примљен буџет. Послије подужег и веома занимљивог претреса Народна Скупштина примила је приједлог буџета за 1914. у начелу и у појединостима. У начелу буџет је био примљен са 49 противу 7 гласова.

ТЕЛЕГРАМИ

Експозе грофа Берхтолда

Будим-Пешта, 16. априла

У одбору за спољне послове аустријске делегације, гроф Берхтолд изнио је свој експозе и изјавио да се послје бурних времена, осјећа

општа потреба за миром и да је наступио период видне ведрине у међународним односима.

Факат да је нови арбанашки владалац био дочекан са једнодушним одушевљењем од стране арбанашког народа и да су га све Велике Силе симпатично поздравиле, повољан је знак да ће успјети његова висока мисија.

Потпуним напуштањем арбанашког територија од стране грчких трупа, створиће се битно јаснији положај, јер ће арбанашка влада бити у стању да успостави ред на свом територију, а бунтовници би били тако лишени сваке илузије у држање грчке владе. Положај на границама у Јужној Арбанији задовољавајуће је до сада мање бриге него сама консолидација. Чини се да у разграничењу Западне Арбаније избијају потешкоће, у колико су се арбанашка племена Хоти и Грудни, која су припала Црној Гори, пратила да ће се опријети новој власти, и Црногорска Влада је била приморана да испошље своје трупе на границу да спријечи неспоразуме и повреде границе које би могле из тога произаћи. „Ми смо подстицали да се пошље комисија за разграничење на спорни териториј.

„Наши односи са различитим државама Балканског Полуострва надахнути су највећом благонаклоношћу за слободан развитак и за независност ових држава. Надамо се да ће дјело мирног препорођаја коме се ове послје крвавог рата хоће да посвете, бити повољно по каснији развитак наших односа са тим државама.

„Што се тиче Румуније, — и ако нећемо да затворимо очи пред извјесним за сада ни мало пријатељским струјама према Монархији — убијеђени смо да ниједан озбиљан политичар из сусједне краљевине не може да помисли да стави на поцку велике предности по ту земљу, произашле из блиских пријатељских односа који су до сада били његовани са Монархијом. Такође садашња румунска влада показала је више пута искрену намеру да и у будућности одржи тај карактер пуног повјерења у нашим узајамним односима.

„Бугарска која улази у нову еру мирног васкрсавања, трудиће се, прије свега, да прилагоди стечени териториј, и да културно подигне његово становништво.

„Нећемо одрећи своју економску помоћ Краљевини Србији која се могла, још једном, за вријеме балканске кризе, увјерити да указујемо њезином развићу широку снисходљивост, и ако се још захвалност за то није могла испољити. То нас неће одвратити од правца којим идемо: да његујемо односе, колико је могуће, пријатељске са сусједном краљевином, чувајући наравно и своје рођене интересе.

Ми смо увијек тражили да одржавамо добре односе са нашом сусједном државом Црном Гором. Прошла криза изазвала, је преко наше воље, поновне расцјепе у нашим погледима. Надамо се сада кад је Црногорска Влада показала намеру да ће поштивати лондонске одлуке и његовати исправне односе са Арбанијом — да наши пријатељски односи не само да се неће у будућности измијенити, него ће се још више развити.

„Пролазне разлике у мишљењима које су настале између нас и грчке владе односно успостављања Арбаније, нарочито на јужној граници не могу нашкодити нашим пријатељским односима, заснованим на заједничким интересима. Доиста, наше добро расположење не слуша се у Атини, али се цијени.

„Желимо да Турска, поред свих губитака у колосалном рату са балканским хришћанским државама које су тежиле да се развију,

— остане један јак елемент на блиском Истоку. Она ће учврстити своје посједе, цијенећи колико треба велику важност одржања несмањене отоманске силе. Трудићемо се да допринесемо колико можемо консолидацији и учвршћивању, као и економском полету Турске, и развијајући своје традиционалне пријатељске односе с Портом послужимо најбоље нашим интересима.

„Што се тиче односа између Великих Сила Тројног Савеза који је доказао, у тешким часовима балканске кризе, још једном свој солидни састав, — Тројни Савез остаје и даље непромјенива основаца наше спољне политике.

„Што се тиче политичке равнотеже између Великих Сила на које балканска криза није сасвим остала без утицаја, сада се осјећа једно извјесно затишје.

И на том терену, наши односи са Русијом носе обиљежје пријатељског карактера“.

Министар истиче пријатељске односе са Француском и завршава:

„Односи Монархије са различитим Великим Силама су дакле сасвим задовољавајући, послје анимозности којима су, у врло врућим данима тешке балканске кризе, били изложени са многих страна, услед чувања најелементарнијих животних интереса Монархије. Побједно је вазда здрав разум, јер је Монархија, у часу опште револуције пред нашим вратима, радила као један елемент реда и мира, и као заштитница мира. — Бечки Кор. Биро.

Франц Фердинанд у Делегацијама

Будим-Пешта, 16. априла

Приликом свечаног примања Делегација, надвојвода Франц Фердинанд, одговарајући у Царево име на поклонствене говоре обојице председника Делегација, — казао је да је од посљедњег засиједања Делегација настало затегнутости у међународном положају. У блиском контакту са савезницима, Влада се труди да ради на одржању и на учвршћењу европског мира, његујући односе највећег повјерења са свима кабинетима.

Долазак Књаза Вилхелма у Арбанију даје јемство да ће се нова књажевина успјешно развијати. Најбоље жеље Царева прате га у његовом мирољубивом и цивилизаторском раду.

Пошто се рапидно развијају флоте свих Великих Сила, неизбјежно се мора тражити један већи кредит за развијање ратне морнарице.

Почимањем грађења нових железница у Босни и Херцеговини задовољена је једна хитна стратегијска и економска потреба. — Бечки Кор. Биро.

Њихова Кр. Височанства Насљедник и Насљедниковица.

Трст, 16. априла,

Њихова Краљевска Височанства Црногорски Насљедник и Насљедниковица стигли су синоћ овамо и отпутовали за Беч, гдје ће Њ. Кр. Вис. Насљедниковица посјетити један санаториј. — Бечки Кор. Биро.

Болест Франца Јосифа

Беч, 17. априла

Царев катар смањио се; стање врло задовољавајуће. Цар се прочетао по галерији. — Бечки Кор. Биро.

Беч, 18. априла

Опште стање Царево потпуно задовољавајуће. — Бечки Кор. Биро.

Беч, 19. априла

Катар постаје све слабији и стање Царева здравља прогресивно напредује. — Бечки Кор. Биро.

Беч, 20. априла
Царево стање једнако. — Бечки
Кор. Биро.

Беч, 21. априла
Стање Царевог катара потпуно
без промјене. — Бечки Кор. Биро.

Устанак у Епиру

Драч, 17. априла
2500 људи народне војске по-
слано је у област Корице. — Бечки
Кор. Биро.

Драч, 20. априла
Епироти су заузели Колонију. Кажу
да су Епироти у Колонији поклали
жене и дјецу и запалили варош. —
Бечки Кор. Биро.

Драч, 21. априла
Влади су синоћ стигле вјести
које кажу да су у току дана Ар-
наути с успјехом напали на усташе
и поново освојили много села које
су Епироти били заузели. Арнаути
су напредовали до Бомата близу
Колоније. — Бечки Кор. Биро.

Промјене у српској војсци

Београд, 17. марта
Званичне „Српске Новине“ до-
носе указ о пензионисању генерала
Дамњана Поповића. За команданта
трупа нових области постављен је
генерал Петар Бојовић, досадашњи
начелник штаба Главне Инспекције
цјелокупне војске.

За команданта вардарске диви-
зијске области именован је генерал-
штабни пуковник Божидар Терзић,
досадашњи командант шумадијске
дивизијске области, а за команданта
шумадијске дивизијске области, ђе-
нералштабни пуковник Стеван Ха-
џић, досадашњи помоћник Начелника
Главне Генералштаба.

Напуштање Епира

Рим, 17. априла
Грчка је саопштила Италији да
је довршена евакуација Епира. Див-
нута је блокада од Санти-Кваранта.
— Бечки Кор. Биро.

Драч, 19. априла
Према телеграмима који су синоћ
стигли, грчке трупе напустиле су
Биглиште. — Бечки Кор. Биро.

Аустро-угарски војни буџет

Будимпешта, 18. априла
У војном одбору угарске деле-
гације, министар војни држао је
свој експозе и изјавио је да цело-
купна свота која се тражи за војску
износи 576 милиона круна. „Поред
свих наших мирољубивих тенден-
ције, не можемо се зауставити, јер
се сусједне државе непрестано ору-
жају. Напротив, треба да непре-
станом радимо на развињу војске,
ако хоћемо да очувамо своје за-
коните интересе, и ако хоћемо да
наше границе остану нетакнуте.“ —
Бечки Кор. Биро.

Путовање г. Пашића

Београд, 19. априла
„Балкан“ јавља да г. Пашић на-
мјерава отпутовати у иностранство
крајем маја. — Бечки Кор. Биро.

Турски војни инспектор

Цариград, 21. априла
Маршал Лиман отпутовао је за
Берлин. — Бечки Кор. Биро.

Турски државни дуг

Цариград, 21. априла
Порта је предала међународној
комисији у Паризу нацрте у којима
износи колико отпада турског др-
жавног дуга на поједине балканске
државе. На Грчку би пало 14,315.406
на Бугарску 4,075.590 на Србију
4,514.703; 1090.685 на Арбанију и
151.040 турских лира на Црну Го-
ру. — Бечки Кор. Биро.

Забавник

Ћудљива судбина. Читамо у приказу
Ленотра у „Temps“ у чудна прикљученија
једног енглеског хуманитарног утописте
за вријеме Француске Револуције. Томас
Пен је изашао на глас у Енглеској и Аме-
рици својим револуционарним идејама,
које је он проповиједао у својим списима
и по тадашњем обичају покушавао о-
стварити у Америци. Тим се дакако пре-
поручио револуционарима у Француској,
који су почели исте идеје проводити у
живот. Бар некоји су знали за његово
име, а међу тима је био и један у Калсу,
који је, приликом избора у Конвент, на-
шао за потребно, да изборницима велича
славног енглеског апостола људског брат-
ства. Изборнике, веле, да није много ин-
тересовало. За њих је главно питање
било, да ли ће мјесто Арас остати сре-
диште окружја, или ће та срећа у будуће
запасти градићу Ер. Према томе питању,
не историјског значаја, оцјењивале су се
у главном и шансе кандидата за Кон-
вент. Зато је с нестрпљењем слушана и
говораница о славном Енглезу и о го-
њенима, којима је он у својој отаџбини
изложен. Свијет је хтио да гласа. При-
ступио је с гласању, али избор четвор-
нога посланика није ишао глатко. Тада
неко, желећи да спријечи само избор
кандидата Ле Бал, дође на идеју, да
се изабере тај славни „господин Пен“,
о чијим врлинама су изборници толико
слушали. И збиља, начини се галама за
„господина Пена“, и „господин Пен“ у
другом избору доби огромну већину!

Али тад су тек изборници опазили
тешкоће свога дјела. Нико није знао, где
живи тај усрећитељ рода људског. Ради
тога се изборници обратили филозофу
Кондорсеу, мислећи да је тај у вези са
свима филозофима на свијету. А писали
су и директно, онако на случај, у Лондон.
Што је најчудније, Томас Пен је ипак
добрио то писмо. И он се крене, да стави
своје силе на расположење револуцио-
нарној Француској.

У Калеу је дочекан с највећом парадом:
топови грмљали, војници стоје упаражени,
огромна маса кличе, а једна се жена из-
двоји, да новог икупитеља поздравни
говором, од кога Енглец није разумно ни
ријечи. Филозоф је одведен у градску
вијећницу, гдје је опет био, према величини
своје мисије, слављен и дизаи у небо, а
послије је отираћен у клуб „народног
друштва“ гдје је, по савјету, по бисту
Мирабова, са истом поштом је отираћен
и у Париз, гдје је заузео мјесто у Конвенту.
Ту га славе и поштују те његовим идејама,
његовом генију и у том слављу требало
да прође доста времена, да се опази,
да славни човек не зна ни ријечи фран-
цуски.

Али дођоше часови, кад је усрећитељ
Француске морао проговорити. Радило
се о пресуди краљу Лују XVI. На несрећу
своју, добри човек, испитаваши своју
савјест, доби уверење, да би смртна
казна била одвратна и да би бацила љагу
на револуцију. На дан гласања изјавио
се противу смртне казне, и то је објаснио
са неколико ријечи, које је научио. Да
још боље увери Конвент о исправности
својих назора, дао је да се на трибини
у преводу прочита један његов пледоаје,
да се Луј XVI. не убија, него да се по-
шаље у Америку, гдје ће се моћи посве-
тити агрикултури; краљица ће бити добра
радница, а краљевска дјена добри репу-
бликанци.

То је било страшно разочарање за
крајње елементе, (који су доминирали
конвентом). Зар тај славни филантроп,
проповједник слободе, непријатељ сваког
ауторитета — тај даје глас против уби-
ства тирана?! „То није говор Томаса
Пена“ — гњевно прекине Тирно читање.
Маса појури на трибину: „Не! То не
може бити мишљење Пена; то је један
невјеран превод!“

Енглец се нашао у чуду. Није знао,
на што се пријатељи слободе љуте: на
њего, што препоручује умјереност, или
због нечега на читача његовог пледоајеа.
Али брзо је био на чисто. Од тада,
положај му је био све тежи. А од поги-
бије Жирандиста изгубио је скоро сваку
вјеру у Француску Револуцију. Долазио
је додуше и даље у сједиште Конвента,
али у главном се бавио својом баштом
у једној кућини у предграђу Сен Дни.
Ту је живио мирно, док га једног дана
дана не затворише као аристократу! —
њего, противника Монархије и социјалне
неједнакости, и то у исто вријеме, кад
га је суд у Лондону осудио in contumacia
и дао спалити његов лич!

У тамници је остао преко десет мјесеци.
Изишавши из тамнице, разочаран, живио
је у највећој биједи. Али, и даље је остао
вјеран својим идејама, само се чувао, да
их у Француској остварује. „Што се мене
тиче — тужио се једном пријатељу — ја
лижем руке од читава европске политике“. Отишао је у Америку, гдје је умро 1809.
године.

Благо у дворским палатама. Није сва-
коме познато, колико је силно благо,
мртво и нетакнуто, смјештено по ризни-
цама појединих владара и великаша. Ди-
јаманата, рубина и осталог драгог камења
ту је толико, да би га човек могао ло-
пагом мјерити. Да наведемо неколико
примјера.

Перзиски шах има сабљу, чије су ко-
рице покривене самим дијамантима, од
којих су најмањи толики, као нокти у
руке. Он има посуђа од чистог злата,
да их човек с напором мора дизати, те
круна, које се блистају као дуга, тамо
леже у нареду скупочени ланци, искри-
ћени бисером и драгим каменом. У једној
ризници налази се стаклени ковчежић,
дуг два и по метра, по метра широк и
толико исто висок, а напуњен је, преко
половине, с најбриљанијим зрнењем би-
сера. Уз њега стоји земаљска кугла (гло-
бус), са промјером од по метра. Мора су
на њој начињена од смарагда, земље од
рубина и дијаманта, свега заједно 50 000
драгих каменчића, од којих је сваки би-
ран што се тиче облика и лепоте. Ова
је кугла тешка 38 кила и вреди 24 мили-
она круна. Међу безбројним благом ша-
ховим налази се рубин, нерезан, велик
као кокошје јаје; тај је камен управо не-
процјењив.

Један индијски књаз, Гарквар од Ба-
роде, има толико злата и драгуља, да
му на том завиде и највећи богаташи.
Он има килим, дуг 20 стопа, широк 6
стопа; основа му је од самог бисера, а
слике на њему од драгог камења. То је
најскупочији килим на свијету, вреди
9 милиона круна. Има ђердан, од пет
редова бриљаната и два реда смарагда.
Свега 700 каменова, међу њима дијамант
свјетског гласа „звјезда од истока“, један
од највешњих драгуља на свијету.

Руски цар има у сваком својем двору
по једну ризницу од огромне вриједно-
сти. Само двије круне његове цијене се
на 7 милиона круна. Његове ризнице у
Москви представљају суму, од које се
човјеку врти свијет: 2400 милиона круна.

Неједнакости на човјечјем тијелу. У
првим лекцијама анатомије, науке о саст-
таву човјечјег тијела, спомиње се т. зв.
начело симетрије на човјечјем организму.
Десна страна једнака је лијевој страни.
Симетрија, међутим, обично није сасма
савршена, што можемо примјенити кат-
када и простим оком. Између пет случа-
јева наћи ћемо два, да очи не стоје у
правој водоравној црти једно према дру-
гом. Десно је ухо скоро редовно нешто
више од лијевога. Нокти на прстима не
расту једнако. Најбрже расте нокат на
средњем прсту, најспорије на палицу. У
44 од 100 случајева лијева је нога мало
краћа од десне. И дужина руку није увијек
једнака.

Највеће старје на свијету. Највеће
позориште на свијету је париска опера,
која заузима 120 ара површине. — Нај-
већа књижица на свијету је народна
књижица у Паризу, у којој има 3 мил.
књига. — Највећи споменик на свијету
је Вашингтонов обелиск у Вашингтону,
који је висок 158 метара. — Највеће све-
училиште је у Каиру; сваке године на
њем се упише 10000 ђака; професора
има 310. — Највећа пустиња на свијету
је Сахара; дугачка је 3000 миља, а ши-
рока 900 миља; у тој пустињи пада киша
сваких пет, десет или чак двадесет го-
дина. — Највеће је зовно у Москви; обим
доњег дијела је 27 метара; високо је 7
метара, а клатно му је тешко 217 тона.
То зовно није никад објешено. Највећа
грађевина на свијету је китајски зид који
је дијелом већ разрушен. Подигнут је
204 године прије Исуса ради одбране
против Татара. Дуг је 1500 миља; 7 ме-
тара висок. При дну у темељу је широк
8, а на врху 3 метара.

Највећа пирамида је Ксеопова; висока
је 130 метара. — Највећи тунел је испод
сп. Гогарда између Лукерна и Милана.
Дуг је 36 километара; 10 метара широк
и 6 метара висок. — Највеће дрво је
у Калифорнији, које има обим 136 мет.

Пропадање Турске. Карловачким ми-
ром год. 1699 изгубила је Турска мало
не сву Угарску, 125.000 четворних кило-
метара, војну Крајину, 19573 четв. кил.;
Славонију, 9436 четв. кил.; Подолију,
94.018 четв. кил.

Год. 1774 изгубила је Буковину, 10442
четв. кил.; Крим и Таурис, 63.446 четв.,
кил.; Азовско окружје 40.000; околице
Керсона 30.000 четв. кил.; Бесарабију,
45.632 четв. кил. Год. 1829 изгубила је
Влашку и Молдавску, 131.534 четв. кил.
Год. 1830 Србију (први дио) 37.224 четв.
кил. Год. 1832 Грчку, 44.657 четв. кил.
Год. 1878 Босну и Херцеговину, 51.027
четв. кил.; Бугарску, 96.354 четв. кил.; дио
Србије 11.079 четв. кил.; дио Црне Горе
5119 четв. кил. Ципар, 9282 четв. кил.
Год. 1881 изгубила је Тесалију, 20.000
четв. кил. Год. 1913 Тракију, Мекедонију,
Крит, егејска острва и Албанију, округло
174.718 четв. кил.

Од свеукупног некадањег европског
посједа Турске, који је износио 1,011.891
четв. кил. остало је сад Турској тек
10.000 четворних километара!

Оглас. — Јављам поштованој пу-
блице, да ћу за кратко ври-
јеме премјестити мој кабинет на Петине.
Д-р Ристо Куслеф
зубни лекар.
бр. 23, 1,3

Млађи чиновник

потребан је Првој Никшићској Штеди-
оници у Никшићу. Ступити може одмах.
Условне и документа слати најдаље до
30. ов. мј. бр. 22, 3,3

П. п. бр. 51. 32—50

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом ненадне смрти нашег милог
и никад непрежаљеног унука, сина, брата,
сестрића, ђевера, стрица, ујака и т. д.

† Павла К. Вучинића

који паде од најмљених мучких убица
Арнаута на бранику српског имена, на
први дан Васкрса 6. о. м. у 8 сати у вече
у најбољој снази — 36-тој години, — ука-
зато нам је велико саучешће са свих
страни, те сматрамо за дужност да свима
јавно заблагодаримо.

Благодаримо енглеског пуковнику госп.
Филипсу, гуверниеру Скадра, који за ври-
јеме спровода постави цијелим путем
одјељена војске да спријече евентуалне
инциденте; и да одаду последњу почаст
земним остацима милог нам покојника.

Господин ком. Ристо Љумовић обаве-
зао нас је на вјечиту благодарност, јер
је на глас да се спрема несрећа до-
трчао да је спријечи, не гледајући на
опасност за свој живот; а последице не-
среће својски се заузео да се осигура
живот сталним укућанима. Својим савје-
тама, саучешћем и учествовањем на сирो-
воду г. Љумовић нам је ублажио тугу,
а лијени људе, којим окити лијес драгог
нам покојника, био је израз његовог при-
јатељства према покојнику.

Толико благодаримо Ц. Руском Вице-
консулу г. Г. Ферклину, на изјављеном
саучешћу и послатом заступнику у сиро-
воду у лицу нашег драгог пријатеља
г. Јер. Поповића.

Од срца благодаримо г. ком. Coulais-у,
команданту француског деташмана, —
достојном сину племенитог Француског
Народа — који још исте ноћи стави одје-
љење својих војника на расположење ради
заштите осталих укућана.

Благодаримо Управу Одбора Црно-
горске Банке на изјављеном саучешћу
и приложеном вијенцу преко своје овда-
шње Филијале, којој је покојник био пред-
седник Управног Одбора.

Од срца благодаримо грађанима наро-
ди Петина и Подгорице на изјавама
саучешћа и старању да уписом у сва
културна друштва очувају трајан спомен
човјеку, који их је искрено волио.

Хвала г. г. свештеницима: М. Штиркићу
и П. Мреновићу, који чинодјелствоваху, и
учитељу г. Х. Андрићу који се лијепим
родољубивим говором опрости с покој-
ником.

Братска хвала овдашњој Црквеној
Школској Српској Општини и Српској
Скадарској Омладини на лијепим вијен-
цима и саучешћу.

Братски захваљујемо браћи Србима Вра-
чанима, који дођоше у великом броју и
свога Павла искрено ожалише.

Хвала свима Србима и Турцима ска-
дарским на саучешћу и великом учешћу
у сироводу.

Поново благодаримо свима који нам
усмено, телеграфски или писмено изја-
више саучешће и тиме тугу ублажише.

Ожалостени: баба Стефа Ђ. Лукаче-
вића; мајка Марица; браћа Митар, Јо-
ван и Крсто; сестре Зорка, Даринка и
Златија; тетка Неда Мартиновић; снаха
Јелена, и остала многобројна родбина.